

Konferencja dla nauczycieli

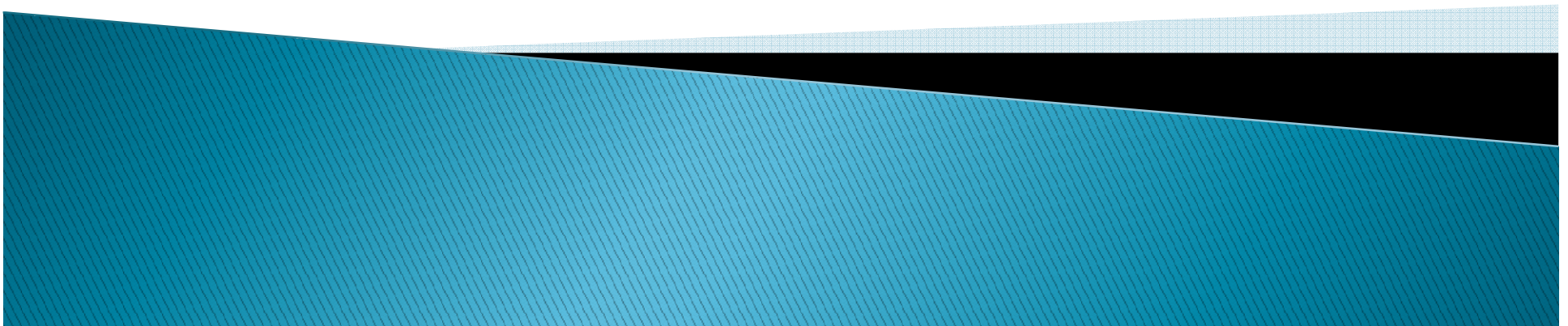
**NIEZWYKŁY UCZEŃ -
INDYWIDUALNE POTRZEBY EDUKACYJNE
W NAUCE JĘZYKÓW OBCYCH**

Lublin, 8 września 2010

Uczniowie z niepełnosprawnością w szkolnej integracji indywidualnej – nauczanie języków obcych

Katarzyna Karpińska-Szaj
UAM Poznań

PTN Lublin wrzesień 2010

Cel: określenie możliwości realizacji „dobrej integracji” (nauczania włączającego) w szkołach ogólnodostępnych na lekcji języka obcego

Plan:

1. Szkolna integracja indywidualna: dyskusja pojęcia w kontekście organizacji edukacji dzieci z niepełnosprawnością
2. Cele nauczania języka obcego uczniów z niepełnosprawnością w opiniach nauczycieli
3. Trudności w realizacji idei integracji na lekcji języka obcego
4. Implikacje dla organizacji edukacji językowej uczniów z niepełnosprawnością w szkołach ogólnodostępnych

Współczesne podejście do niepełnosprawności

Koncentracja na defekcie
(postawa defektologiczna)

Postrzeganie podmiotowe
(podejście holistyczne,
personalistyczne)

Prof. dr hab. Katarzyna Karpińska-Szaj (Uniwersytet A. Mickiewicza w Poznaniu)
wykład „Uczniowie z niepełnosprawnością w szkolnej integracji indywidualnej:
nauczanie języków obcych”

W preambule Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych przyjętej 13 grudnia 2006 roku przez Zgromadzenie Ogólne ONZ, uznaje się, że:

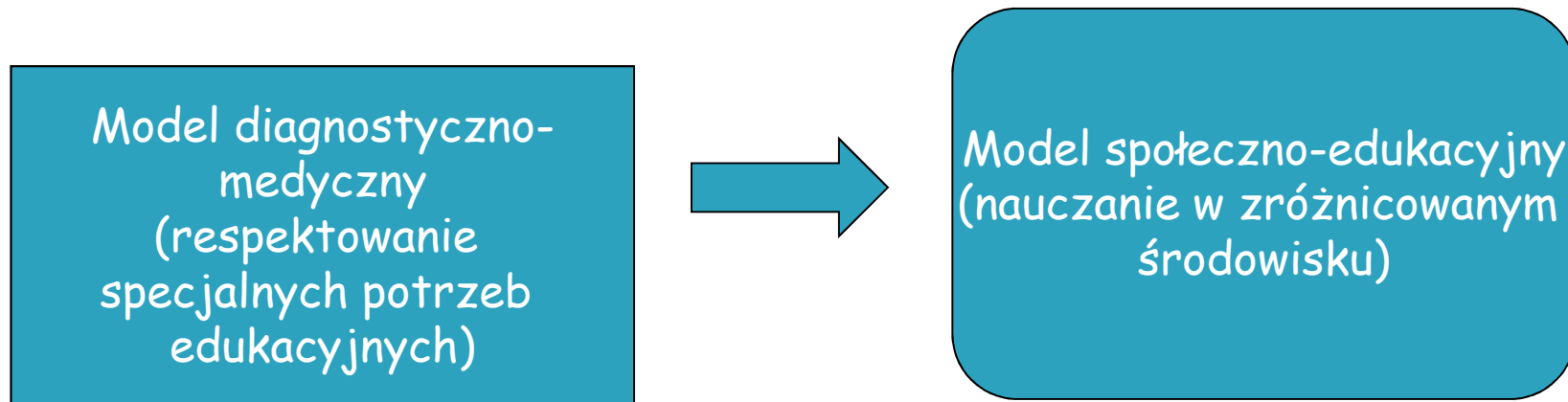
[...] niepełnosprawność jest pojęciem ewoluującym i wynika z interakcji między osobami z dysfunkcjami a barierami wynikającymi z postaw ludzkich, które utrudniają tym osobom pełne i skuteczne uczestnictwo w życiu społecznym, na zasadach równości z innymi osobami.

Niepełnosprawność jako problem społeczny...

„Dopóki ograniczenie sprawności będzie traktowane jako indywidualna tragedia i/lub heroiczny tryumf nad przeciwnościami losu, dopóty osoby niepełnosprawne pozostaną wykluczone z życia społecznego.”

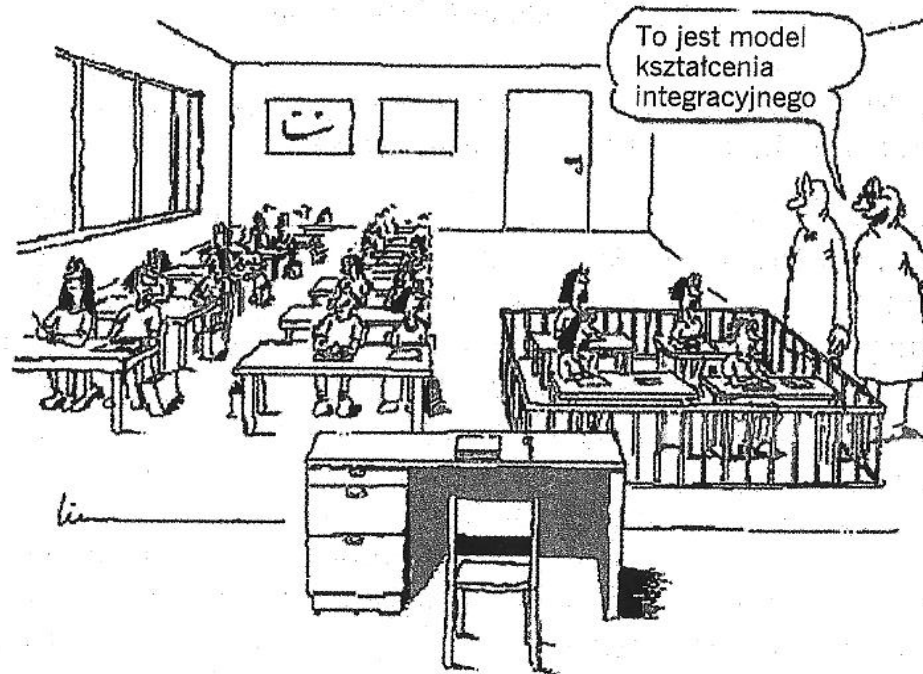
(za Chrzanowska, 2010: 21)

Współczesny model integracji (szkoła równych szans)

Tradycyjne nauczanie integracyjne a edukacja włączająca

Praktyka niesegregacyjnego kształcenia (źródło: Heimlich, www.paed.uni-muenchen.de)

Prof. dr hab. Katarzyna Karpińska-Szaj (Uniwersytet A. Mickiewicza w Poznaniu)
wykład „Uczniowie z niepełnosprawnością w szkolnej integracji indywidualnej:
nauczanie języków obcych”

Cechy nauczania integracyjnego (ujęcie tradycyjne)

w odniesieniu do ucznia z niepełnosprawnością

– koncentracja na **dysfunkcji** (rozpoznanie problemu, określenie potrzeb w kontekście niepełnosprawności: z góry ustalone sposoby oceniania postępów i tzw. rewalidacji określone często przepisami prawnymi i wskazane w orzeczeniach PPP)

Cechy nauczania włączającego (szkoły równych szans)

w odniesieniu do ucznia z niepełnosprawnością i ucznia pełnosprawnego

– **holistyczne** spojrzenie na dziecko, określenie słabych i mocnych stron dziecka przez niego samego i inne osoby (np. przez prowadzących terapię i rodziców dziecka)

– traktowanie **różnorodności** jako wartości samej w sobie

Cechy nauczania integracyjnego (ujęcie tradycyjne)

w odniesieniu do szkoły

- dążenie do **współistnienia** uczniów sprawnych i niepełnosprawnych
- koncentracja na potrzebach **terapeutycznych** i rozwijaniu podstawowych umiejętności
- dostęp do szkoły ogólnodostępnej w znacznej mierze uwarunkowany jest **możliwością „dorównania”** do poziomu pozostałych uczniów

Cechy nauczania włączającego (szkoły równych szans)

w odniesieniu do szkoły

- nawiązanie **relacji** współpracy między osobami z niepełnosprawnością i uczniami pełnosprawnymi (dotyczy to całej społeczności szkolnej)
- programy tworzone w oparciu o wyniki dziecka, w celu zabezpieczenia jego indywidualnych potrzeb: **terapeutycznych, społecznych, poznawczych**
- **wsparcie** dostępne dla wszystkich uczniów (wspólne wypracowanie metod biorących pod uwagę potrzeby wszystkich dzieci)

Cechy nauczania integracyjnego (ujęcie tradycyjne)

w odniesieniu do nauczyciela

- stosowanie się do zaleceń poradni, konsultacje ze specjalistami, zajęcia rewalidacyjne powierzane specjalistom (jeśli nie ma ich w szkole, angażowanie terapeuty „z zewnątrz”)
- doksztalcenie nauczyciela w gestii samego nauczyciela (ew. wsparcie szkoły)

Cechy nauczania włączającego (szkoły równych szans)

w odniesieniu do nauczyciela

- przygotowanie do pracy w grupie różnorodnej poznawczo i społecznie, przygotowanie do współpracy ze środowiskiem każdego ucznia (w przypadku ucznia z niepełnosprawnością ze specjalistami i rodzicami)
- rehabilitacja powierzona specjalistom, lecz nauczanie nauczycielom uczącym w szkole

Cechy nauczania integracyjnego (ujęcie tradycyjne)	Cechy nauczania włączającego (szkoły równych szans)
<p>w odniesieniu do celów nauczania języka obcego</p> <p>– traktowanie nauki języka obcego zgodnie z wymaganiami programowymi, ewentualnie zmniejszenie wymagań lub określenie ich specyfiki w stosunku do możliwości przyswajania języka przez dziecko</p>	<p>w odniesieniu do celów nauczania języka obcego</p> <p>– uwypuklenie wartości terapeutycznej (także poznawczej) nauki języka obcego, dostosowanie wymagań do profilu rozwojowego ucznia</p>

Prawo oświatowe...

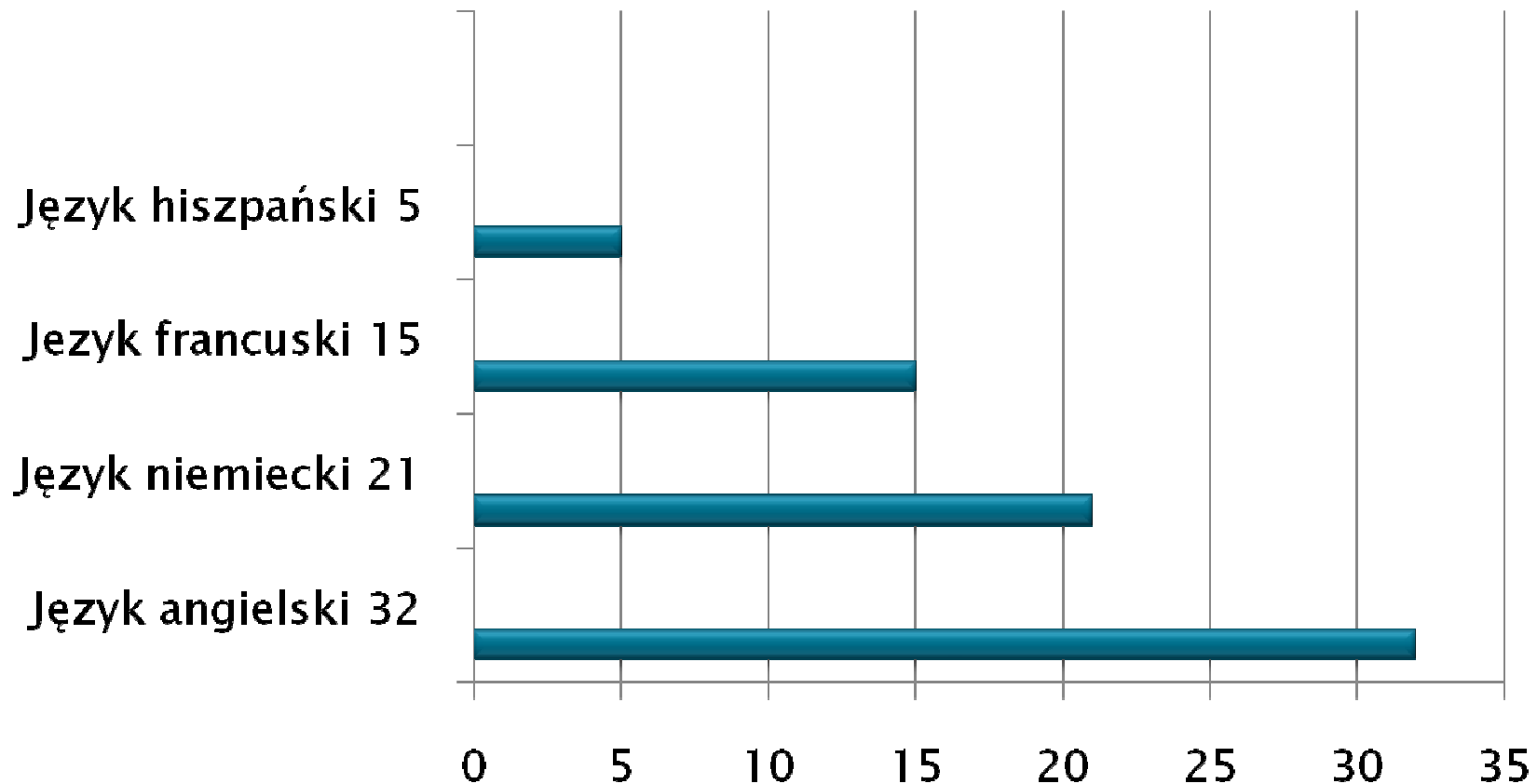
- Konstytucja RP, art. 70
- Ustawa z dnia 7 września 1991 o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. nr 256, poz. 2572)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 stycznia 2005 r. (Dz. U. nr 19 poz. 166) w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz niedostosowanej społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 8 kwietnia 2008 (Dz. U. nr 65 poz. 400) w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach

... i wątpliwości...

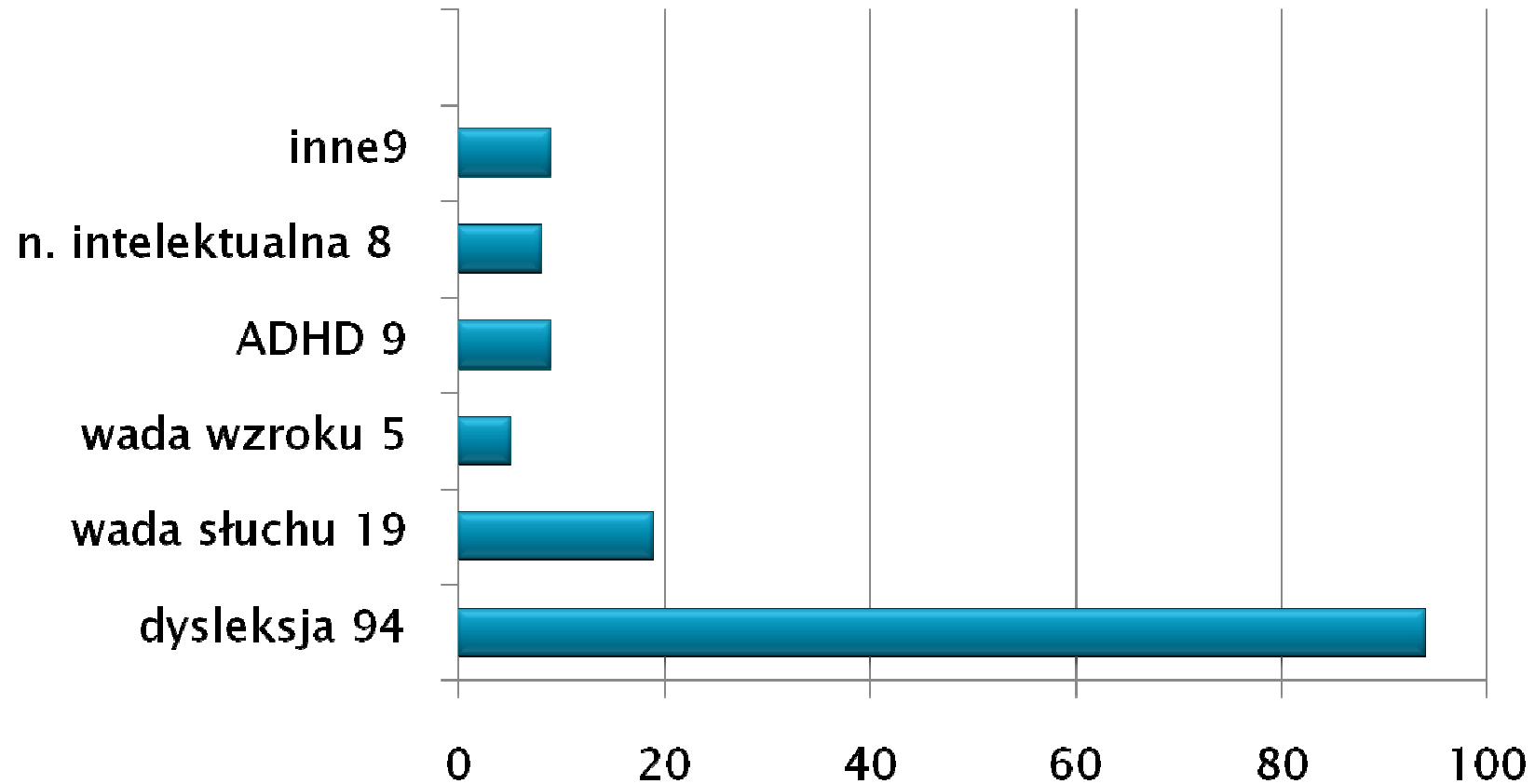
Niepokojące dane...

- ▶ Sytuacja w szkołach masowych:
  - w 65% szkół uczniowie nie mają programów tzw. rewalidacji indywidualnej,
  - 53% nie stosuje się do zaleceń PPP,
  - 39% nie są powoływane zespoły nauczycieli w celu ujednoczenia działań edukacyjnych i rehabilitacji,
  - 23% nie jest kontrolowana pod względem realizacji zaleceń PPP,
- 66% nauczycieli nie wyraża gotowości do pracy z niepełnosprawnymi uczniami.

73 respondentów (nauczycieli języków obcych uczących w szkołach ogólnodostępnych)

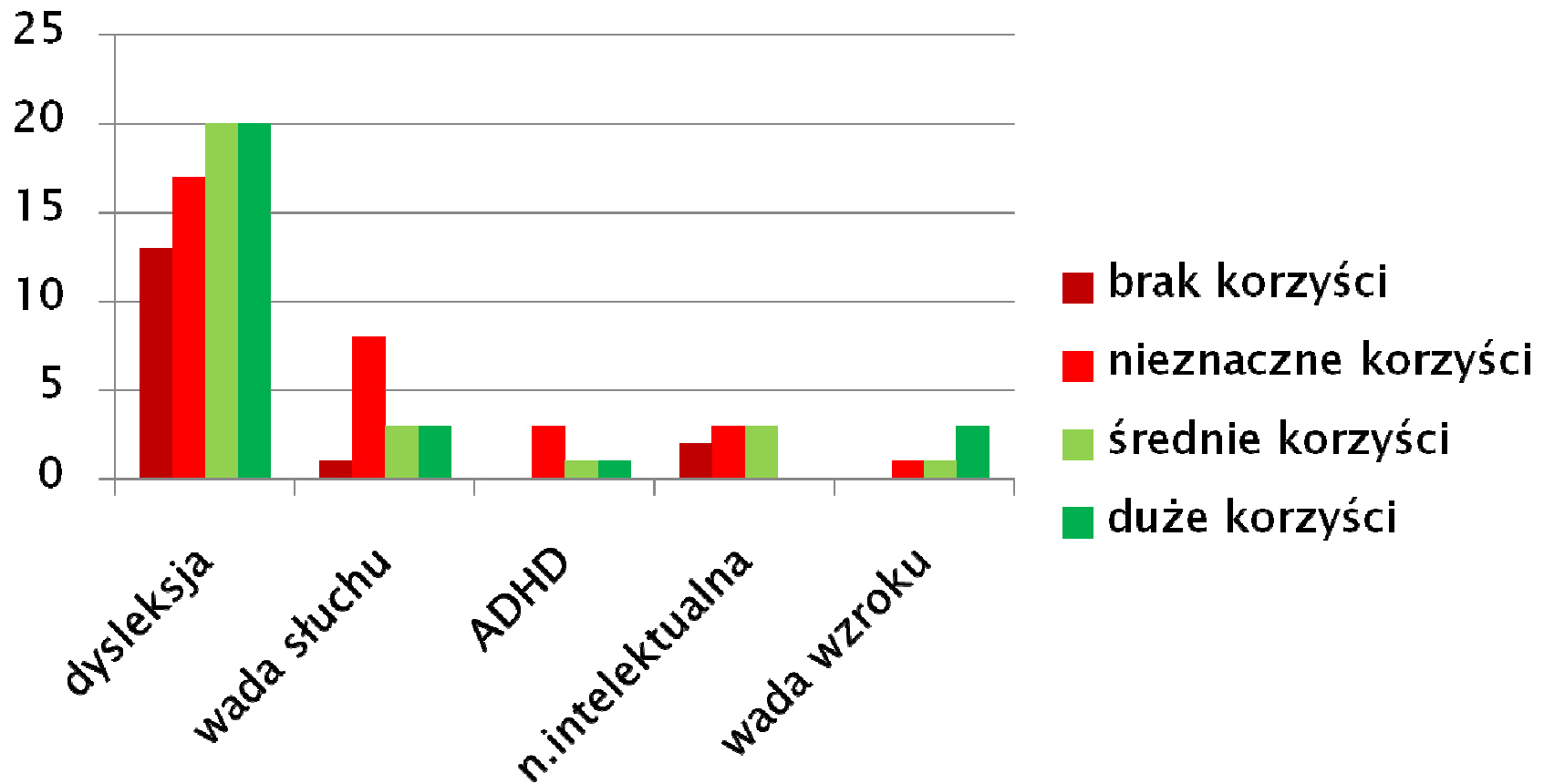
Uczniowie z niepełnosprawnością (144)

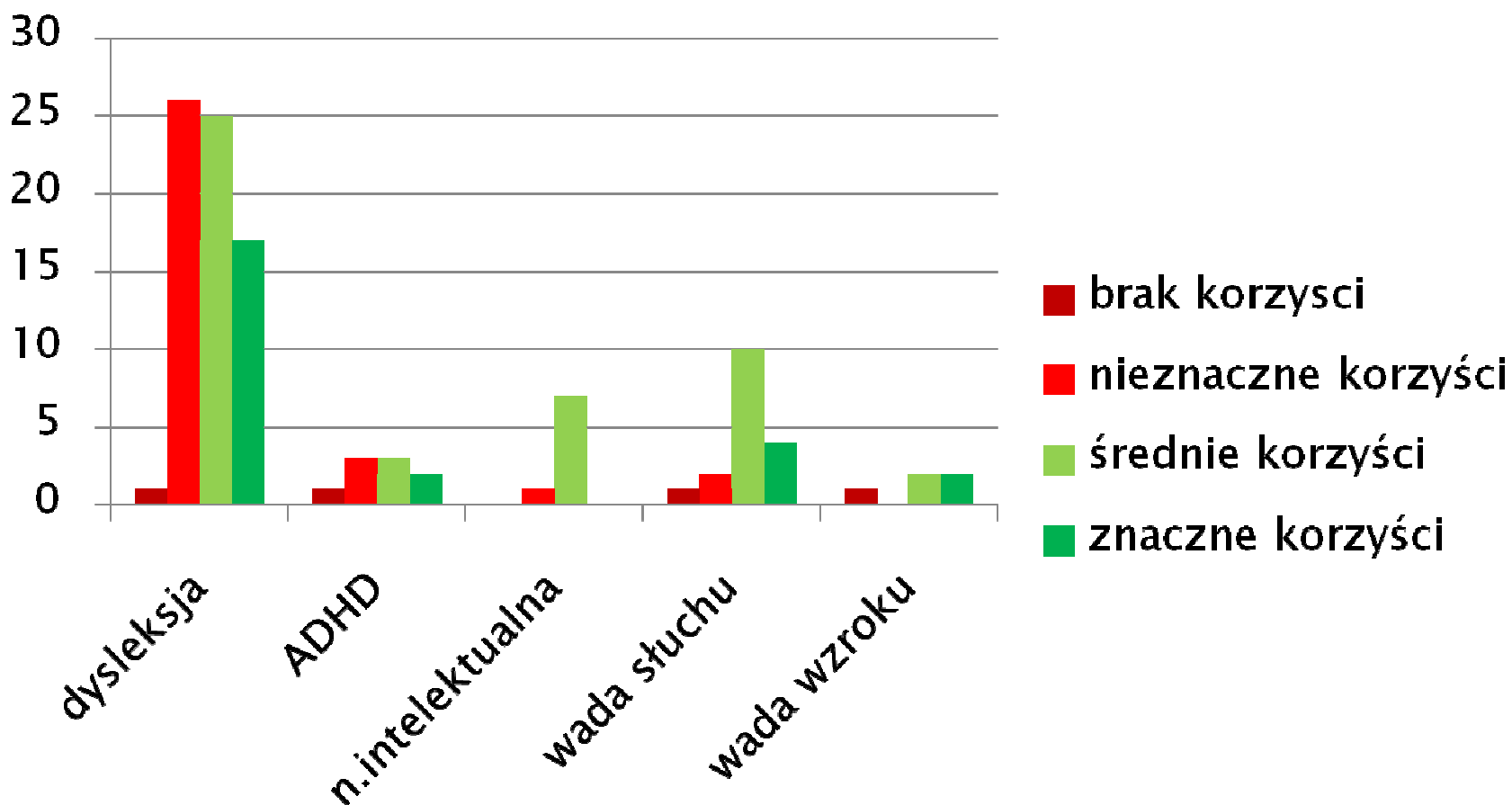

Ewentualne korzyści dla uczniów z niepełnosprawnością związane z nauką języka obcego	brak korzyści	nieznaczne korzyści	średnie korzyści	znaczne korzyści
postępy w zakresie sprawności językowo-komunikacyjnych	16	32	28	14
wykorzystanie nauki języka obcego w rozwijaniu kompetencji poznawczej ucznia	4	32	47	25
wykorzystanie nauki języka obcego w kompensowaniu/usprawnianiu zaburzonych funkcji	15	13	51	18
podnoszenie samooceny i umacnianie wiary w swoje możliwości	31	14	33	33
inne				

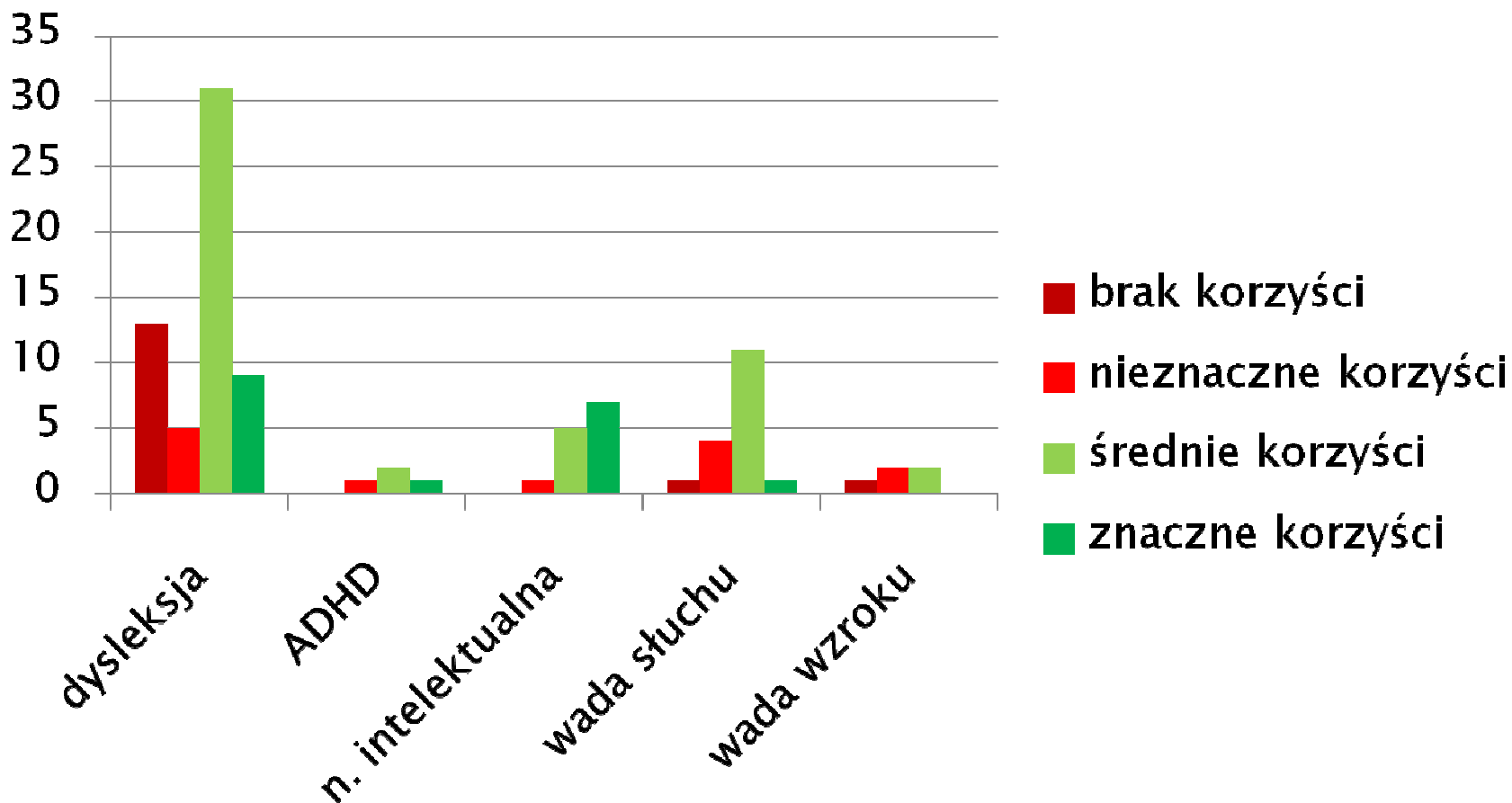
Postępy w zakresie sprawności językowo- komunikacyjnych zgodnie z przewidzianym dla ucznia niepełnosprawnego programem nauczania języka obcego (w przypadku braku takiego programu, zgodnie z podstawą programową)

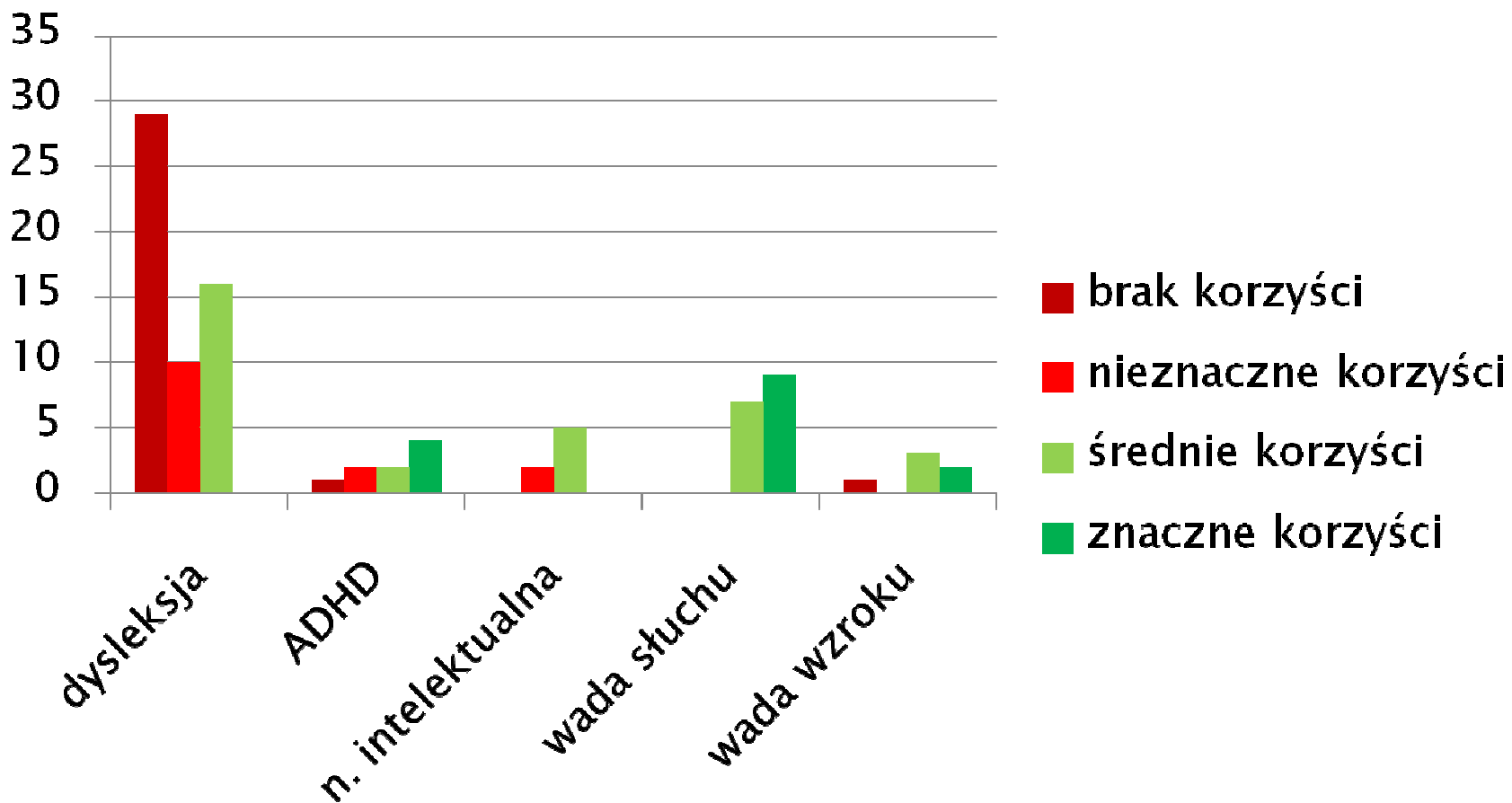
Wykorzystanie nauki języka obcego w rozwijaniu kompetencji poznawczej ucznia (wzbogacanie wiedzy o świecie: kulturze, literaturze, geografii, historii...)

Wykorzystanie nauki języka obcego w kompensowaniu/usprawnianiu zaburzonych funkcji (np. rozwijanie ogólnych umiejętności komunikacyjnych, refleksja odnośnie funkcjonowania w języku polskim, rozwijanie świadomości metajęzykowej, itd.)

Podnoszenie samooceny i umacnianie wiary w swoje możliwości

Doświadczenie nauczyciela	zgadzam się ze stwierdzeniem:
doświadczenie to wzbogaciło moje kompetencje dydaktyczne	71%
uważam, że uczeń niepełnosprawny skorzystał z moich zajęć	64%
mimo podjętych starań, mam poczucie porażki	36%
nie widzę różnicy w pracy z uczniem niepełnosprawnym i pełnosprawnym	28% (26 dysl.)
jest to dla mnie strata czasu, który można by poświęcić innym uczniom	19% (14 dysl.; 3 n. int.)
integracja jest korzystna dla wszystkich uczniów, należy o nią zabiegać mimo pojawiających się trudności	69%
integracja nie powinna dotyczyć lekcji języka obcego	32% (21 dysl., 3 wada wzroku, 3 n. int.)
inne:	

Trudności	I. odp.	%
zbyt liczne klasy	85	59%
brak możliwości dodatkowej pracy indywidualnej	75	52%
trudny dostęp do informacyjnych nt danej niepełnosprawności	73	51%
brak materiałów metodycznych dotyczących pracy z dzieckiem niepełnosprawnym	53	37%
brak uregulowań prawnych i wskazań metodycznych odnośnie specjalnych programów przedmiotowych dla ucznia z deficytem	80	56%
brak/utrudniona współpraca z rodzicami/opiekunami dziecka	71	49%
niechęć pozostałych nauczycieli/dyrekcji do tej formy pracy	57	40%
brak akceptacji kolegów z klasy	69	48%
brak akceptacji rodziców uczniów pełnosprawnych	54	38%
inne: brak czasu, brak wskazań do oceny postępów	2	

Tabela Knostera

wizja	wiedza	umiejętności	bodźce	środki	wsparcie	plan działania	zmiana
	wiedza	umiejętności	bodźce	środki	wsparcie	plan działania	zamęt
wizja		umiejętności	bodźce	środki	wsparcie	plan działania	ignorancja
wizja	wiedza		bodźce	środki	wsparcie	plan działania	niepokój
wizja	wiedza	umiejętności		środki	wsparcie	plan działania	sprzeciw
wizja	wiedza	umiejętności	bodźce		wsparcie	plan działania	frustracja
wizja	wiedza	umiejętności	bodźce	środki		plan działania	alienacja
wizja	wiedza	umiejętności	bodźce	środki	wsparcie		monotonia

Podsumowanie:

Warunki sukcesu edukacji włączającej:

- ▶ posiadanie podstawowej wiedzy i umiejętności z zakresu edukacji włączającej (tzw. wiedza praktyczna odnosząca się do umiejętności pracy w różnorodnym edukacyjnie środowisku)
- ▶ podjęcie trudu przemiany ze zwykłej szkoły w placówkę włączającą przez osoby zarządzające szkołą (tzw. wiedza organizacyjna zasadzająca się na znajomości kontekstu środowiskowego i wypracowaniu spójnej wizji szkoły).

Dziękuję za uwagę!

